

MUZEJSKI ČASOPIS

Številka 1, Leto 20

GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE IN MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

Februar, 2010

Ali bo sredstva za delovanje jeseniškega muzeja zagotavljala tudi država?

V Gornjesavskem muzeju Jesenice smo se junija 2009 prijavi na javni ciljni razpis na ministrstvo za kulturo za podelitev pooblastila za opravljanje državne javne službe muzejev. Izpolnjevali smo vse zahtevane pogoje in po oceni delovanja zavoda na podlagi dokazil za zadnja tri leta pridobili 92 od 100 možnih točk. Ta ocena javnega zavoda nam je zagotovila, da smo eden redkih muzejev, za katere država doslej ni namenjala finančnih sredstev (razen preko projektnega razpisa), a nam je tako kot večini muzejev, ki jih je financirala doslej, podelila pooblastilo za opravljanje javne službe za obdobje dveh let (do 31. 12. 2011).

V okviru naše dejavnosti, opredeljene v Odloku o ustanovitvi, se v zavodu posvečamo v prvi vrsti preučevanju in ohranjanju zgodovine planinstva in železarstva in s tem povezanim dejavnostim na področju etnologije, kulturne, mestne zgodovine, žive in nežive, naravne ter kulturne dediščine.

Prvo polovico leta bomo na področju železarstva namenili preučevanju gradiva za pripravo osrednjega projekta o jeseniški martinarni. Letos mineva 120 let, od kar so na Jesenicah postavili prvo Siemens Martinovo peč.

Tudi letos sodelujemo in smo del projekta Evropska pot kulture železa, kjer sodelujoči v okviru Slovenske poti kulture železa pripravljamo publikacije, razstave in drugo promocijsko gradivo.

Med publicistično dejavnostjo izstopa izdaja publikacije o meteoritu z Mežakle, ki jo bomo predstavili 7. aprila na Stari Savi. Od takrat bo na ogled tudi manjši del meteorita, ki so ga našli najditelji in je danes hranjen v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. Največji kos je

na ogled v Prirodoslovnem muzeju Slovenije na občasni razstavi Evolucija Zemlje.

Med lastnimi muzejskim razstavami je spominška medinstitucionalna razstava o izseljencih, ki jo pripravljamo ob 65. obletnici osvoboditve, sočasno z muzeji na Gorenjskem v mesecu maju oziroma ob obletnici vrnitve izseljencev v domovino.

Med prvimi publikacijami v tem letu nastaja publikacija v okviru občinskega kviza - tekmovanja v poznavanju zgodovine mesta Jesenic, natančneje najstarejših Jesenic z Murovo in Plavžem. V muzeju smo pripravili gradivo, ki temelji na domoznanskem pregledu zapisov, ki jih hranimo o preteklosti posameznega območja Jesenic. Letos je to že deseto tekmovanje, ki bo potekalo v tednu pred občinskim praznikom v ponedeljek, 15. marca v dvorani jeseniškega kina.

Zdenka Torkar Tahir je pripravila knjižico z naslovom »Ta stare Jesenice« Murova in Plavž, kjer na več kot šestdesetih straneh piše o razvoju naselja, zanimivostih, hišnih imenih in spominih Jeseničanov. Vse to pa je dopolnjeno s fotografskim materialom. Sočasno pripravljamo še razstavo v Kosovi graščini, s katero želimo vzbuditi prepoznavanje identitete med mladimi in domačini.

Zbiranje gradiva s področja domoznanstva pa poteka tudi v okviru mednarodnega projekta »Kako so včasih živeli?« pri katerem sodelujemo z Občinsko knjižnico Jesenice, katerega nosilec je Ljudska univerza Jesenice.

Direktorica

Irena Lačen Benedičič

Stara Sava – kulturno mestno jedro Jesenic

Ko človek nekje biva in je socialno vpet v neko specifično okolje, potem spremembe, ki se v prostoru dogajajo, sproti ponotranji in jih praktično ne opazi.

V zadnjih letih se je mnogo spremenilo na Jesenicah. Mesto dobiva novo podobo, na novo se oblikuje nekoč že oblikovano mestno jedro – Stara Sava. Z obnovo Kasarne, trga na Stari Savi in nazadnje tudi nekoč zračnega skladišča za leseno oglje. Kolprna se je že v preteklih letih na to muzejsko območje vnašalo novo življenje: z obeleženjem Mednarodnega dneva

muzejev, z organizacijo stalnih aktivnosti, kot je sklop prireditev Poletje na Stari Savi (od maja do septembra), preko obiska obeh muzejskih zbirk – železarske v Ruardovi graščini in etnološke v Kasarni. V tem pogledu se tudi letošnje leto ne bo razlikovalo. Širši javnosti bomo skušali ponuditi vse to in še več. Z novima dvoranama v Kolpernu bomo ponudili prostor, ki bo zagotovo zadostil protokolarnim potrebam mesta, obenem pa s pestrim programom privabil vse generacije, ki želijo spoznavanja kulturne pestrosti domačega

mesta na vseh ustvarjalnih področjih.

Zato bodite radovedni, vedoželjni, predvsem pa bodite zraven.

Nina Hribar, koordinatorica GMJ

Ustanovitelj: MUZEJSKO DRUŠTVO ;
Izdajata: MDJ in GORNJESAVSKI MUZEJ
JESENICE; **Urednica:** MAJDA MALENŠEK
Postavitev in oblikovanje: MAJDA KLINAR in
EDISA ALAGIČ, TČ JESENICE - RAGOR;
Naklada: 300 izvodov; Za člane MDJ je
časopis brezplačen; **Tisk:** GMJ

IZ VSEBINE

Stran 1:

- Ali bo sredstva za delovanje jeseniškega muzeja zagotavljala tudi država?

- Stara Sava – kulturno mestno jedro Jesenic

Stran 2:

- Program prireditev GM Jesenice na Stari Savi

- Program razstav in drugih dejavnosti GM Jesenice v Kosovi graščini

- Ogled zbirk GMJ ob kulturnem prazniku

- Aktivnosti GMJ v občini Kranjska Gora

Stran 3:

- Program muzejskih večerov MDJ

Stran 4:

- Enodnevni izlet MDJ

- V spomin Branku Čušinu

- Stanko Košir, zapisovalec rutarskega in srenškega govora

**PROGRAM PRIREDITEV GM JESENICE
NA STARI SAVI od januarja do septembra 2010**

8. februar ob 10. do 16. ure	dan odprtih vrat	Brezplačen ogled zbirk na Stari Savi v Kasarni in Ruardovi graščini <i>ob slovenskem kulturnem prazniku</i>
8. februar ob 11. in 15. uri	dan odprtih vrat	Brezplačen ogled prenovljenega skladišča za oglje Kolpema <i>ob slovenskem kulturnem prazniku</i>
3. marec	slikovna predstavitev letošnje teme in priprave na kviz	Kviz zgodovine mesta Jesenice
7. april	odprtje muzejske razstave	Meteorit z Mežakle (do 30.4.2010)
7. april	predstavitev knjižice	Meteorit z Mežakle
18. maj	dan odprtih vrat	Muzeji in socialna harmonija ob Mednarodnem dnevu muzejev
19. junij	dan odprtih vrat	Muzejska poletna noč
vsako prvo sredo v mesecu ob 16. uri	pedagoške delavnice	Tema delavnic je različna.

PROGRAM RAZSTAV in DRUGIH DEJAVNOSTI GM JESENICE

4. februar ob 18. uri	likovna razstava	Razstava likovnih del Ane Mlekuž Višnar (do 26. 2.2010)
8. februar	dan odprtih vrat	Brezplačen ogled razstav <i>ob slovenskem kulturnem prazniku</i>
2. marec ob 18. uri	fotografska razstava	Razstava fotografij Vinka Lavtižarja »JESENICE DANES«
4. marec ob 13. ur	muzejska razstava	Razstava »TA STARE JESENICE« - Murova in Plavž (do 30. 4. 2010)
1. april ob 18. uri	fotografska razstava	Razstava fotografij članov FD Jesenice (do 30.4.2010)
4. maj ob 18. uri	muzejska razstava	Razstava o izgnancih z Jesenic med 2. svetovno vojno (do 28.5.2010)
6. maj ob 18. uri	fotografska razstava	Razstava umetniških fotografij Klemenca Klemenca, člana FD Jesenice
3. junij ob 18. uri	likovna razstava	Razstava likovnih del akademskega slikarja Vladimira Potočnika iz Ljutomera (do 30.7.2010)
8. junij ob 18. uri	likovna razstava	Razstava ilustracij akademskega slikarja Žarka Vrezca (do 30.7.2010)
2. september ob 13. uri	muzejska razstava	Razstava Stanko Bloudek (1890 – 1959) – leteči človek (do 30.9.2010)
4. september	fotografska razstava	Razstava umetniških fotografij čla-

METEORIT Z MEŽAKLE (knjiga in razstava GMJ)

9. aprila 2010 bo preteklo eno leto, odkar so padli na Mežaklo deli meteorita. Za Slovenijo je ta dogodek izjemen, saj je zadnji znani meteorit na Slovenijo padel pred sto leti v bližino Avč v dolini Soče. Ta je danes razstavljen na Dunaju.

Prvi kos meteorita z Mežakle, ki je danes razstavljen v Priradoslovnem muzeju Slovenije v Ljubljani, sta našla Jožef Pretnar in Bojana Krajnc 17. maja 2009 nedaleč pod vrhom Planškega vrha na Mežakli. Samo nekaj mesecev za tem (27. avgusta 2009) je drugi kos istega meteorita, prav tako na Mežakli, našel Danijel Repe. V spomin na padec meteorita na Mežaklo pripravlja Gornjesavski muzej Jesenice posebno knjigo, ki bo izšla ob prvi obletnici tega dogodka. Otvoritev razstave pa bo 7. aprila 2010
TK

OB SLOVENSLEM KULTURNEM PRAZNIKU, V PONEDELJEK, 8. FEBRUARJA 2010 VABIMO NA BREZPLAČEN OGLED ZBIRK GORNJESAVSKEGA MUZEJA JESENICE, IN SICER:

v Kajžnkovo hišo v Ratečah in v Liznjekovo domačijo v Kranjski Gori,	od 10. do 16. ure
na Staro Savo in v Kosovo graščino na Jesenicah,	od 10. do 16. ure
v Triglavsko muzejsko zbirko v Mojstrani, kjer bo zadnje vodstvo po obstoječi zbirki ob 15. uri z ogledom prostorov Slovenskega planinskega muzeja.	ob 15. uri

Aktivnosti Gornjesavskega muzeja v prvi polovici leta 2010 na območju Občine Kranjska Gora

Letošnje leto bo na področju muzejske dejavnosti, ki jo Gornjesavski muzej Jesenice izvaja na področju te občine, v znamenju zaključevanja prve faze projekta Slovenski planinski muzej ter razstavne dejavnosti v Liznjekovi in Kajžnkovi hiši. S postavitvijo stalne razstave Slovenskega planinskega muzeja bo zaključeno obdobje postavitve muzeja. Do otvoritve 7. avgusta, na dan, ko je pred 115 leti Aljaž na vrhu Triglava postavil svoj stolp in je to tudi praznik občine Kranjska Gora, pa je potrebno zaključiti še veliko aktivnosti. V teku je razpis za dobavitelje notranje razstavne mizarske in avdiovizualne opreme. Upamo, da bomo po zaključnem grafičnem oblikovanju uspeli razstavo postaviti do konca junija, tako da bomo v juliju lahko izvedli še zadnje dopolnitve. Poudarek bo na posameznih vsebinskih sklopih, predstavili bomo film, restavriralni predmete ter urejali vsebine, ki bodo del interaktivne razstave. V februarju bomo prevzeli novo stavbo Slovenskega planinskega muzeja. Demontirali bomo Triglavsko muzejsko zbirko, saj bomo v aprilu stavbo na Triglavski cesti 50 prepustili lastniku. Za slovenski kulturni praznik si bodo obiskovalci lahko še zadnjič ogledali zbirko v obliki in vsebini, kot je bila postavljena leta 1984. Vzporedno pa bodo že teklo priprave na aktivnosti, ki nas čakajo po odprtju muzeja, (druga faza) predvsem v smislu oblikovanja občasnih razstav in načrtovanju vzgojno pedagoškega dela ter povezovanju delovanja Slovenskega planinskega muzeja s turističnim okoljem. Povezovali bomo dejavnosti muzeja z ostalimi društvi in organizacijami v Mojstrani in celotni občini.

V Liznjekovi in Kajžnkovi hiši smo v mesecu januarju prispevali svoj delež k oblikovanju oddaje Na lepše, ki jo je v okviru turistično promocijskega sklopa posnela RTV Slovenija, v marcu pa bomo v obeh stavbah gostili razstavo Tehniškega muzeja Slovenije "Leteči človek – Stanko Bloudek". V Kajžnkovi hiši bo tako predstavljeno Bloudkovo delo, ki je povezano s Planico, v Liznjekovi hiši pa njegovo delo na letalskem in športnem področju. Del te razstave bomo ob svetovnem prvenstvu v poletih predstavili tudi v Planici.

V okviru razvojnih programov Občine Kranjska Gora se bomo vključili v aktivnosti, ki bodo potekale v smislu doseganja ciljev razvojne strategije na področju muzejske dejavnosti in njenega vključevanja v turistično ponudbo ter pri izvedbi čezmejnih projektov, v katere bo vključena Občina Kranjska Gora.

PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ

18. februar: dr. Ferdo Šerbelj – Po poti Rommlovega dnevnika (Soška fronta)

18. marca: Rado Urevc – Čudovita Himalaja

15. aprila: mag. Draško Josipovič – Arheološke novosti Kranja

20. maj: Dušan Mravlje – Ekstremni tekaški podvigi (Dolina smrti)

Vsi muzejski večeri bodo v **Kosovi graščini (2.nadstropje), Titova 64 na Jesenicah, vsak tretji četrtek v mesecu ob 18.uri. Vabljeni tudi nečlani.**

EKSTREMNI TEKAŠKI PODVIGI, 20. maj

Tekaška preizkušnja skozi Dolino smrti v ZDA velja med strokovnjaki s področja športa preko mej sprejemljivega napora za najtežjo preizkušnjo tako za človeško telo kot psiho.

Start tega 220 kilometrov dolgega teka, ki se odteče na en mah, je na najnižji celinski točki ZDA, 86 metrov v depresiji pod točko nič morske gladine. Tekalci se spopri- mejo z najbolj ekstremnimi pogoji, saj je tek, na katerem lahko nastopijo le od organizatorja preverjeni in sposobni ultramaratonci, prirejen ob koncu meseca julija, ko temperature v redkih senčnatih predelih ob cesti dosežejo sredi dneva okoli 55 stopinj Celzija, asfalt pa je tako vroč, da se topijo podplati tekaške obutve. Proga vodi 220 kilometrov skozi puščavo, skozi celotno traso pa je potrebno premagati kar 2800 višinskih metrov vzpona do Mount Whitneyja, kjer je cilj.

Da bi bilo počutje tekmovalcev in spremljevalcev oplemenitenito do zadnje možne umetniške zvrsti ekstremizma, pogosto skozi dan pihajo močni vetrovi, ki dosegajo na ravninskih predelih do 80 km/h. Seveda ni potrebno poudarjati, da morajo biti tekači pripravljeni na velike temperaturne razlike, saj se lahko zgodi, da je na vrhu Mount Whitneyja temperatura blizu ali celo pod lediščem. Halucinacije so sestavni del tekaške preizkušnje in kdor premaga razdaljo skozi Dolino smrti, se mu nobena stvar na svetu ne zdi več težka. Dušan Mravlje je pekel Death Valleya izkusil leta 2000 in bil takrat drugi.

Do danes ima tretji čas izmed vseh tekmovalcev, ki so kdajkoli nastopili na tej preizkušnji. Zato se mu ni bilo težko odločiti za ponoven spopad z vročino, vetrovi, temperaturami in kilometri.

ARHEOLOŠKE NOVITETE IZ LAJHA (predavanje 15.4.2010)

Ob rekonstrukciji Savske ceste v Kranju so od marca do decembra na ledini v Lajhu potekala obsežna zaščitna in revizijska arheološka izkopavanja. Na prostoru nekdanjega mestnega pokopališča poznoantične utrjene naselbine civitas Carnium so med leti 1890 in 1905 izkopali med 750 in 1000 grobovi.

Najnovejša izkopavanja so odkrila še 89 novih grobov z bogatimi grobnimi pridatki oziroma ostanki noše, kar vse kaže na izjemno velikost grobišča in posledično s tem tudi naselbine. Ob vsem tem pa na zgornji terasi imenovani Sejmišče izkopavanja sploh še niso bila pričeta. V predavanju bodo prikazane aktualne novosti in nekaj problematike v zvezi s korelacijo med naselbino in nekropolo.

Draško Josipovič, zasebni raziskovalec in arheolog

PO POTI ROMMLOVEGA DNEVNIKA, 18. februar

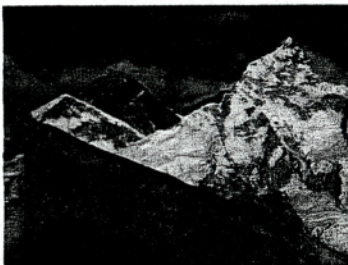
Znameniti dogodki ob preboju italijanske fronte v zgornjem Posočju oktobra 1917 so predmet številnih raziskovalcev prve svetovne vojne. O tem italijanskem polomu, ki ni bil tako lahek zalogaj za nemške in avstro-ogrske sile, so bile napisane številne knjige in tudi raznih članov je skorajda nepregledno število. Med to literaturo pa gotovo zavzema izjemno mesto Rommlorov dnevnik Infanterie greiffan, katerega povzetek Preboj pri Tolminu je izšel leta 2002. Štirje zagnani pohodniki po poteh prve svetovne vojne so natanko 92 let pozneje prehodili pot, ki je skrbno

opisana v Rommlorovem dnevniku, kar bo tudi tema muzejskega večera, seveda z orisom zgodovinskih okoliščin, ki so pripeljali do nastanka in poteka bojev na soškem bojišču.

Erwin Rommel je v svoj dnevnik zapisal: Javšček pod Matajurjem, ponoči 25. oktobra 1917. "Glavnina je nekaj metrov v od sovražnika dobro zgrajenih hišah, ob ognju pri kaminu, ob kavi in posušenem sadju, ki ga ponujajo zelo prijazni Slovenci".

Ferdo Šerbelj

ČUDOVITA HIMALAJA, 18. marec

Himalaja je najvišje in najbolj obsežno gorstvo na Zemlji. Ni pisca, ki bi mogel primerno popisati mogočnost teh gora. Sanskrtski pregovor pravi: "Sto življenj bogov bi ne zadoščalo, da bi popisali vsa čudeša Himalaje." Himalaja ni ena sama gorska veriga, temveč skupen nešteti gorovij, ki se v širokem loku raztezajo v smeri vzhod-zahod, približno 2400 km daleč. Od Burme, preko Butana, Bangladeša, Nepala, Tibeta in Kašmira, do reke Ind v zahodnem delu Paki-

stana. V del tega mogočnega gorstva bomo na predavanju pogledali tudi mi. Za ogrevanje se bomo sprehodili po ulicah Katmanduja, nato pa se po prašnih poteh odpravili na enega najbolj znanih trekingov na svetu, Everest treking. Ob Mlečni reki bomo prispeli v prestolnico šerp – Namche Bazar. V daljavi bomo že uzrli mogočni Everest, katerega bomo kmalu imeli skoraj na dosegu roke. Pomudili se bomo v baznem tabornu, od koder alpinisti pričenjajo svoj naskok na najvišjo goro sveta. Z "našega" vrha bomo uzrli kar štiri osemtisočake, kolikor jih je v tem delu Himalaje. Obisk Himalaje še nikogar ni pustil ravnodušnega. In ne poizkusite jo spreminjati, kajti... Himalaja je tu, da spremeni vas in ne, da vi spreminjate njo.

Namaste!

Rado Urevc

Stanko Košir, zapisovalec rutarskega in srenškega govora

V SPOMIN BRANKU ČUŠINU (1935—2009)

Branko Čušin je bil človek, ki se ga bomo spominjali ne le njegovi, ampak vsi, ki so ga poznali. In ker vedno radi rečemo, da se vrednosti tistega, kar imamo, zavemo šele, ko to izgubimo, naj bo to tudi iztočnica moje-ga razmišljanja.

Njegovo duhovno življenje je bilo neizmerno bogastvo, neizmerna zakladnica idej, ki jih je uspel uresničiti, in idej, ki jih je zapustil. Ni samo sanjal (čeprav bi iz njegovega poležavanja / počivanja kdo lahko tako sklepal). Upal je živeti svoje sanje, nemalokrat razočaran, ker mu nis(m)o sledili. Ko razmišljam, kako vse popisati, ko zaradi svoje malomarnosti marsikaj slabo poznam ali česa celo ne vem, se spominjam, da si je vedno izbral (ne)koga, za katerega je vedel, da mu bo pomagal izpeljati načrtovano. Takih pomočnikov oziroma prijateljev pa je imel zelo veliko (od akademikov, profesorjev, zdravnikov, inženirjev...do najpreprostejših vaških laičnih ljubiteljev lepega in zanimivega). Čeprav je sam zaključil le gimnazijo, študij pa mu ni bil dostopen, velja za samorastnika na številnih področjih družbenega in kulturnega delovanja. Večina ga pozna kot inovativnega slikarja, saj je v zadnjih dvajsetih letih odkril in preizkusil številne nove materiale in tehnike (propolis, vino, oljčne liste). Predstavil se nam je s številnimi tematskimi razstavami (rože, konji, ograje, čebeljaki, pogledi na Triglav, Stvarjenje, 200-letnica Prešernovega rojstva, slike s propolisom, poustvarjanje velikih slikarskih mojstrov, Marija Pomagaj z Brezij, Edith Stein, ključavnice) in koledarji.

Postavil je veliko dobrodelnih/prodajnih razstav (za Bolnico Jesenice, za otroške rakave bolnike na Koroškem, za Ukve, za misijonarja Janeza Mesca).

Toda, le malokdo ve, kako je imel rad slovenski jezik, s kako veliko ljubeznijo ga je poslušal, bral, raziskoval v besedilih slovenskih pesnikov in pisateljev (zlasti Prešerna in Slomška) ali pa nekoliko manj navdušeno v časopisih, na radiu in televiziji ter v vsakdanjem pogovoru. Ena prvih besed, ki mu je pogonala kri po žilah, ker ni zvenela slovensko, je bila reprezentanca. Pogostokrat se je spotaknil ob besedo praznik, za katero je trdil, da bi morala biti svetek. Ukvarjal se je z etimologijo besed (teh je kar cel zvezek, npr. Koroška Bela, pletna, zdravica, Triglav, Moste, Murova, prezbiterij, cerkev). Zbral pa je tudi besede domačega kraja. Žal je redke razlage in razmišljanja objavil. Njegova knjižnica je (bila) izredno bogata. Kaj vse se najde v njej! Knjige je zbiral in kupoval, čeprav zanje ni bilo nikoli denarja. Rad je bral.

Raziskoval je tudi zgodovino, zlasti zgodovino domačega kraja in bližnje okolice, pritegnil pa ga je tudi čas pokristjanjevanja (Ajdna, Ciril in Metod), obe vojni in čas po njima. Dal je pobudo za spominski plošči Prešernovi materi v Šentrupertu pri Beljaku in Prešernovemu očetu v Vodica. Spomnim se, da je sodeloval na natečaju za grb mesta Kranja.

Ustanovil je Farno kulturno društvo Koroška Bela, ki ga je od vsega začetka finančno in moralno podpiral. Prejel je Čufarjevo plaketo, Plaketo občine Jesenice za kulturo, bronasto medaljo za slike s propolisom na lesu na Svetovnem čebelarskem kongresu Apimondia 2003 v Ljubljani. Milan Dolgan je o njem zapisal: «Čutil je, da je poklican, da premakne običajno mrtvilo in spremeni človeško sebičnost v sodelovanje. Dajal je zagon, deloval je kot motor in spodbuda. Zaupal je v najbližje svoje, verjel je v vse ljudi dobre volje, v ljudi različnih prepričanj...kliče nas k resnosti in delavnosti.»

Marija Palovšnik, hči

ENODNEVNI IZLET: PO POTEH SLOVENCEV

V DOLINO PETRA KLEPCA

(sobota, 22. 5. 2010, odhod ob 06.30 uri z

železniške postaje na Jesenicah)

Pot: Jesenice – Čabar - Osilnica – Kočevje – Jesenice. Izlet bo vodil Marko Terseglav.

Ko se je v 17. in 18. stoletju začelo razvijati železarstvo v Gorskem Kotarju, je tam našlo zaposlitev mnogo Slovencev, predvsem iz Selške doline. V jeziku današnjih prebivalcev je zato še čutiti ostanke selškega govora.

Ogledi in postanki: Na poti do meje pri Babnem polju si bomo na hitro ogledali obnovljen grad **Snežnik**. Takoj za mejo se bomo na hrvaški strani ustavili v **Prezidu**, kjer si bomo ogledali središče kraja z obnovljeno »kučo Vesel« in vaško etnografsko zbirko. Naslednji postanek bo v **Čabru**, ki je bil nekdanj najpomembnejše železarsko središče tega konca Hrvaške, danes pa je središče najmanjše hrvaške občine. Tu ogled muzejske zbirke v dvorcu Zrinjski. Pot po ozki »Klepčevci« dolini do **Plešč**. Tu ogled »Palčave šiške« (lastniki Slovenci), ene redkih oz. edinih hiš, ki je ohranila originalno opremo bogatejših hiš 19. stoletja. Hišo nam bo predstavil potomec lastnika Marko Smole iz Ljubljane. (Če bo čas in lepo vreme se bomo odpeljali do sosednjega Zamosta na ogled vodnega mlina in žage). Pri Zamostu bomo spet prečkali slovensko-hrvaško mejo in se odpeljali do **Osilnice**. (Ker tu ni meddržavni mejni prehod, bomo morali za izstop iz Hrvaške plačati 3 kune). Za bolj pozno malico/kosilo, se bomo ustavili v gostilni Kovač v Osilnici (če ta ne bo morda že prej v Pleščah). Po novi obkoljski cesti se bomo nato odpeljali proti Kočevju, vendar bomo že prej zavili čez **Kočevsko Reko** in prek **Gotenice** (nekdanje zaprto področje) do Ribnice in od tu proti domu. Od Osilnice naprej bodo postanki po želji in potrebah.

S seboj imejte osebno izkaznico ali potni list.

Prijavite se lahko pri Darki Rebolj (tel.: 031 787 363) ali na Muzejskih večerih - do zasedbe avtobusa. Ob prijavi je potrebno plačati akontacijo v višini 20,00 €.

Pogoj za prijavo je poravnana članarina za leto 2009 (lahko jo plačate tudi na Muzejskem večeru).

Darka Rebolj

STANKO KOŠIR, ZAPISOVALEC RUTARSKEGA IN SRENŠKEGA GOVORA

Rutarjana Stanka Koširja poznam, odkar si prizadeva v knjigah ohraniti jezikovno podobo svojega kraja, rutarščino, ob tem pa tudi značilno življenje svoje mladosti, torej časa izpred osemdesetih let (rojen je bil leta 1907). Takrat se svet ni tako hitro spreminjal kot danes. Zato bi lahko rekli, da so Koširjeve drobne zgodbe o življenju in običajih pripoved o trdem in skromnem življenju več rodov naših prednikov. S to kulturno dediščino nas vse opozarja, da smo »stali in obstali« zato, ker smo se trdno oklepali tistega, kar nam je dalo naše naravno okolje.

Doslej je izdal, večinoma v samozaložbi in ob pomoči nekaterih sponzorjev, dvanajst knjig, prvo Rutarška pomnjenja l.1994, potem pa v razmiku leta ali dveh naslednje. Na pomlad leta 2010 bo izšla trinajsta »Mogoče smo pa res« (...malo posebni v svojem okolju).

Občudujem njegovo delavnost in globoko ljubezen do materialne in kulturne dediščine. Kot natančen opazovalec in spreten rokodelec se je najprej leta 1986 širši javnosti predstavil z odlično razstavo miniaturne kmečke hiše, njene notranje opreme, prikaza izdelave domače volne in platna ter oživelih korenin in viharikov. Miniature hrani etnografski oddelek Gorenjskega muzeja v Kranju.

S posebno ljubeznijo pa zapisuje svoj domači govor, govor Rut (uradno Gozd Martuljek) in Srednjega Vrha, in sicer v narečju in v prevodu v knjižno slovensščino. Zapise o lastnih življenjskih izkušnjah ter o življenju vasi in sovaščanov mu je narekovalo spoznanje, da je to dediščina, ki je kmalu ne bo več. Sestavil je tudi besednjak rutarškega in srenškega govora z več kot 8.000 besedami in besednimi zvezami, vsekakor zanimiv za dialektologa. V Zgornjesavski kulinariki (5. knjiga) je s pomočjo sestre Slavice predstavil stare domače jedi. Že ob četrti knjigi pa se je pogumno spoprijel z računalnikom. Fonetični zapis je ohranil tudi na disketi, ki je priložena knjigi Iz podstrešja (12. knjiga).

Stanka Koširja v oddaje o domoznanstvu na radiu Triglav rad povabi tudi Marcel Gomboc.

Že leta 2001 je Stanko Košir za življenjsko delo na področju ohranjanja kulturne dediščine prejel najvišje občinsko priznanje občine Kranjska Gora »zlato grb«.

Majda Malenšek